

جنرل ڈیوے اور عبدالحکیم ہمدانی

پرنسپل ڈیوے اور عبدالحکیم ہمدانی

لاہور

Ketabton.com

پرنسپل ڈیوے اور عبدالحکیم ہمدانی

۱۳۵۵

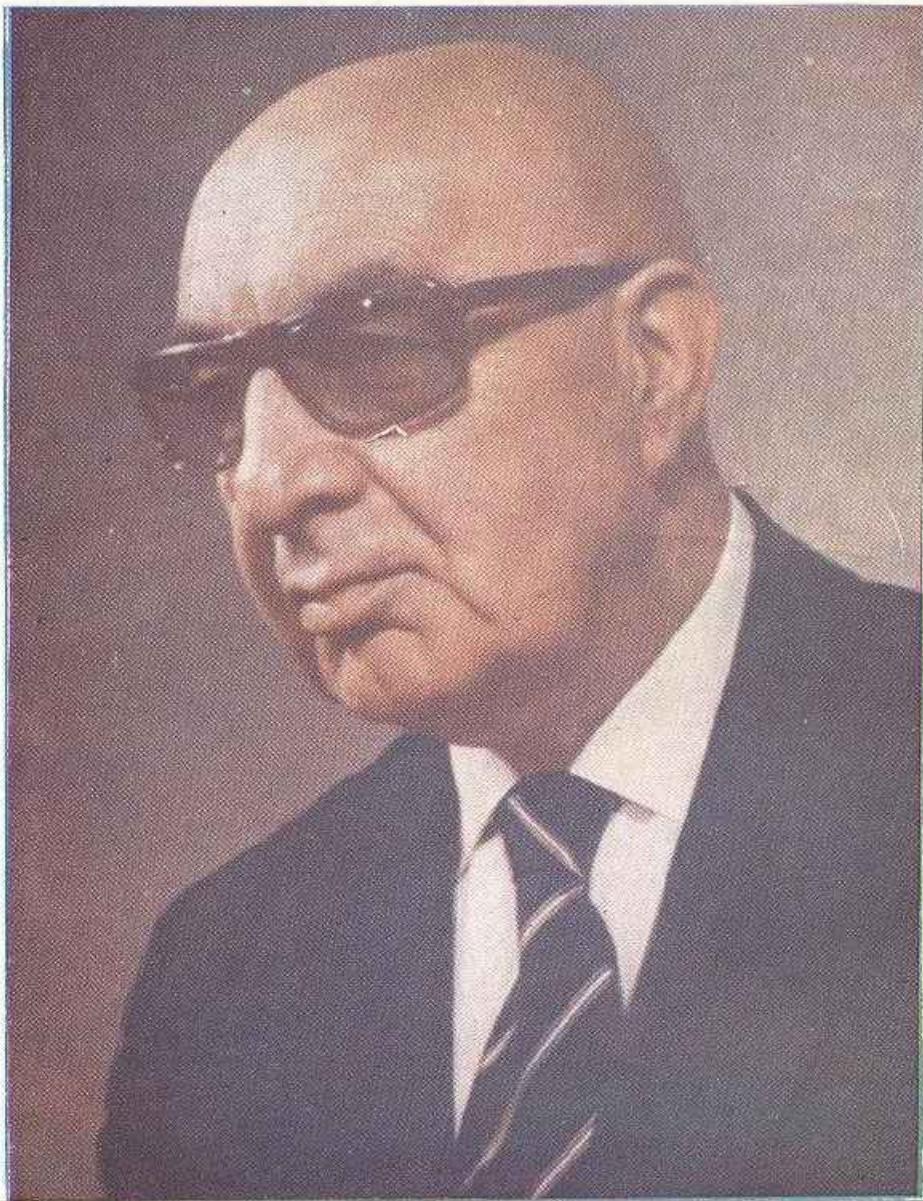
چتر نوال دکتور عبد الحکیم هلاکي

د پښتو ژبې د نوي نوي لاس
د پښتو ژبې د نوي نوي لاس

لارښود

پښتو ټولنه - د ټپو هني خانگه

مېستم: محمد شيرين سنگري
د پښتو ټولني دخپي و نوپل لړسي لړه "۲۱۷"

ښاغلی محمد داؤد د افغانستان د دولت رئیس او صدراعظم

پيشواؤن

د (گھلپسي پي پستو) فونوگرافس ترخپرو لوډوډوډو، پي پستو ټولني تصحيح وښو
 جي د (پي پستو پي گھلپسي) فونوگرافس هم د چاپ دپاره تيار کړي . ددي دپاره
 جي لوډوډوډو پي لفظ کي مشکلات وښوډوډو لازمه دگڼل شوه جي تلفظ پي فونيمک
 تورو ويکل شتر . د فونيمک phonemic تورو دهاکلو دپاره پي پستو ټولني دډيرو هانو
 او علمي موسونو ننگه ټوټه بلنه وډوډو جي فونيمک توري تعين او ثبوت کړي .
 دتورو دله دهاکلو نه پس ، دډيرو هانو لومړي مدير خير نوال دکتور عبدالحکيم هلاکي ته
 وظيفه وډوډو کوه جي په دې باره کي يو تفصيله علمي سريزه ويکلي .
 خرنگه جي د فونيمک تورو په باب علمي کميټي فيصله وډوډو پي پر لږه کله
 هيله جي دگډوډو د مخنيوي دپاره بهر م لکوال ددي پر لږي جرائد او کړي .
 دا هم بايد وډوډو ل کي جي د غږ لارښود لوازمو کاډ ميک اړخ لري . په لاسني تورو باندي
 د پي پستو ويکلي لږولو به برخه کي نبي دځينو تفصلي تخنيکي او با نورو ملحوظاتوله جي
 د دولت له خوا جانگړي تصحيح وډوډو ل شوي او يا غږ پر لږه تصحيح کړي .

خير نوال احمد صديق
 د پي پستو ټولني رئيس

الفهرست

عنوان

مخ

ل و م و ن و ب و ر خ ه

- ۱ - سریزه ۱
- ۲ - دینتورژنی منای سوچی فونیمیکه الفبی ۸
- ۳ - د فونیمیکه الفبی احتیاطی توری ۱۱
- ۴ - فونیمیکه الفبی اودخیلی عزنی کلمبی ۱۳
- ۵ - دینتورژنی بشیره فونیمیکه الفبی ۲۲

د و ه و ه و ر خ ه

- ۶ - دکوهستان شفق (ببنوا) ۲۷
- ۷ - لندهکا ۳۳
- ۸ - خومره به سنه وی (الفت) ۳۵
- ۹ - لندهکا ۳۸
- ۱۰ - سپونمی (ببنوا) ۴۰
- ۱۱ - لندهکا ۴۴
- ۱۲ - ساقی (اجمل ختک) ۴۶
- ۱۳ - سپونمی (لایق) ۴۸
- ۱۴ - محشر (عبدالباری جمالی) ۵۱

ديرينه

پښتو ژبې ښځينې خصوصيتونه داوسني معمول ليك
په مرسته په واقعي بڼه نه څرگندېږي. ددې
علت دادېچې :

(۱) د پښتو ژبې په اوسني ليك كې ځينې واوڼه
د کامو په ځينو برخو كې كومي مشخصي علامې (گرافيمونه)
نه لري؛ لكه: د { ژړل } كلمه چې د پنځو فونيمونو
(ښځيزو واحدونو) / z - ə - r - ə - l / څخه جوړه ده،
خو په ليك كې يوازې په درو تورو { ژ - ر - ل } سره ليكله كېږي.

(۲) په اوسني ليك كې خو مختلف فونيمونه په يوه توري سره ليكل كېږي. د پښتو ژبې د بېلو بېلو فونيمونو (بنخيزو - واحدونو) لکه: /o/، /u/ او /w/ د پان په اوسني مروج ليك كې يوازې يو توري {و} سته. مثالوندي په لاندي كلو كې ليدلای سئ:

کور - /kor/

سود - /sūr/

خوړل - /xwaral/

(۳) په مروج ليك كې د /a/ او /ə/ فونيمونو د پان په كمو په پای كې راغلي وي، يوازي يوه علامه {ه} سته لکه:

زړه - /zrə/

زړه - /zara/

پسه - /psə/

شپه - /špa/

(۴) په اوسني ليك كې كله كله د يوه فونيم (بنخيز واحد) د څرگندولو د پان دوه توري ليكل كېږي. د مثال په ډول، د لم او په،

{ اوڙه } ، { اوڙ } ڪلھي چي پھ سرکي يڃا يوازي يوفونيم / ۵
ڏي خو پھ ليک کي دغھ يوفونيم پھ دوو تورو { ۱ + و } سرھ ليک
ڪير ي لکھ :

اوبھ - / obə /

اوبھ - / oʙə /

اور - / oʀ /

پھ ھڏي ڊولر د پڻتو ٿي د فونيمونو (ن غيز و واحدونو)
اوگلا خيمونو (تورو) تر منھ پورھ سمون نہ ليدل ڪير ي. قلموس
ليکونکو دغھ د پڻتو ٿي دن غونو اوليک تر منھ پڻتو ڊگھ ڪري ڏي
نوڇڪھ کو بنبن ي ڪري چي پھ قاموسونو کي د پڻتو لغتونو د دوستلو
دياره يودولر سيستم غونو ڪري. محمدا گل مومندا پھ خيل
قاموس (پڻتو سيند - ۱۳۱۶) کي د ڪامو د دوستلو د پاره
د محفونو يوسيسٽم غونو ڪري چي پھ لاندي ڊولر بنور ل ڪير ي.
اخيستل - (م ، مک ، سامع ، سا ، حرم ، ساء)
ارزان - (مف ، سا ، مف ، بل ، سال)
پھ پڻتو قاموس ليکونکو بيا د پڻتو سيند مرکب محفون نہ

لنڀه سادہ ڪري دي . پڙهڻي قاموس کي پڻي دکلمو دلوستلو ڏيان
 دداسي بسيطو تودو وڃندو ڪار اڃيستي چي هر توري پڻي دهغو
 حرڪتون نونائيندگي کوي چي اصلاً پڙهڻي ٿي به کي معمول دي، لکه

ڪور (ض، ج، س)

زره (س، ن، س)

زره (ف، ف، س)

په ڏهن لڳات کي دکلمو دلوستلو ڏيان د تلفظ پڻي چاي دکلمو

سپلا بيز بيلوالي بنورل سوي دي او پڙهڻي ياتو بڻو کي پڻي سپلا بونو
 حرڪتون سڀ بنورل سوي دي، لکه :

ايشول - (ا - ش - و)

ابتدا - (ا ب - ت - دا)

په پڻي ٿي به (قاموس) کي چي په پڻي پڻي چي پڻي پڻي دکلمو

دلوستلو ڏيان ديوه داسي ترتيب ٿيندو ڪار اڃيستي سوي چي پڻي پڻي

نام پڻي نه سونو مولاي . ڪلهه چي ڪوم تها ڪلهي سيستم نه لري

دکلمو دلوستلو ڏيان ڪلهه دسپلا بيز بيلوالي ٿيندو ڪار اڃيستي سوي

او ڪلهه بيا د مطلق کي ڪلهه توري پڻي جلا جلا ڏول په قوس کي

ليکل سوي او حرکتونه یې بنوول سوي دي، لکه :
 انډول :- (انډ + وُل)
 استوگن :- (آ + س + تو + گ + ن)
 او داسی نور...

دغه ډول د لوستلو یا د تلفظ د خرگند و لوستیستونه
 دیوې خوا د ډېر و لوستونکو د پاره مشکل او د بلي خوا د کلمو
 تلفظ نه افاده کوي ، بلکه یوازې د کلمو د تورو حرکتونه یا د
 کلمو توري اوسپلا بيز بېلوالی بڼي . دغه ډول سیستمونه
 د کلمو د نغیز جوړښت او ن غیز خصوصیت سره پوره سمون نه
 لري .
 دغه علت دی چې کله کله قاموس لیکونکي دستر و اشتباهاتو
 سره مخامخ سوي دي .

د پښتو ژبې په مروج لیک کې هغه کلمې چې په /a/ او
 /ɔ/ ختمیږي ، د واړه واو لوند په یوه توري { څ } سره لیکل کیږي
 خو چينو قاموس لیکونکو دغه د واړه واو لوند چې د کلمو په پای کې
 راغلي وي د تلفظ د افادې په برخه کې ساکن بللی دي ،
 لکه :

زږه (س ز س)

زږه (ف ف س)

دغه { ه } علامه چې په پښتو کلمو کې راغلي ده ، ساکنه نه ده بلکه په لومړۍ کلمه کې د / ډ / او په دوهمه کلمه کې د / ا / دن غونډو څرگندونې یوه لیک نشه ده .

څرنگه چې د یوې خوا د پښتو ژبې دن غونډو اولیک تر منځ بېلتون موجود دی او د بلې خوا دغه ډول د تلفظ د افادې سیستمونه چې زموږ په قاموسونو کې مروج دي ، د کلمو پوره او سم تلفظ نه سي افاده کولای ، نو یوازې سه لاره به دا وي چې په پښتو قاموسونو کې د کلمو تلفظ په لاتیني تورو ولیکل سي .

په لاتیني تورو سه کېدلای سي چې د پښتو کلمو سم تلفظ افاده سي .

څنگه چې اوس په پښتو ټولنه کې پر پښتو - انگلیسي قاموس کار کېږي ، نو د دې دپاره چې د پښتو لغتونو د تلفظ د څرگندولو دپاره د لاتیني تورو یو داسې سیستم غوره سي چې د یوې خوا بین المللی شهرت ولري او د بلې خوا په افغانستان کې

په ژبنيو تحقيقاتو کې زموږ د پوهانو ترمنځ يو معيارې حيثيت
 غوره کړې، نو د عمل پر دېر شهر د دوشنبې په ورځ په پښتو-
 ټولنه کې يوه علمي غونډه وسوه. دې غونډې ته د فونيميکي
 الفبې د تيار کولو د پاره دغه پوهان راغلي وو:

بناغلي پوټاند عبدالحی حبيبي

بناغلي پوټاند عبدالشکور شاد

بناغلي پوټاند حليم الهام

بناغلي عبدالرؤف بينوا

بناغلي پوټاند دکتور سيد بهاوالدين مجروح

بناغلي خټمر نوال محمد صديق روحي

بناغلي خټمر نوال دى عبدالله خدمتگار

بناغلي دکتور مجاور احمد زياد

بناغلي خټمر نوال دکتور سيد الشاه پولاد

بناغلي خټمر نوال دکتور دولت محمد

بناغلي عبدالجليل و جدى

بناغلي خټمر نوال دکتور عبدالحکيم هدايي

په دې غونډه کې د پښتو ژبې د فونيمیکي الفبې په برخه کې
 پوره بحث او غور و سو. وروسته له هراړخيزې شخړې، د -
 غونډې د ټولو گډون کوونکو د خول د پښتو ژبې د بڼو
 د افادې د پاره يو فونيمیک سيستم ومنل سوچي دلته راوړل کېږي

د پښتو ژبې منلې سوې فونيمیکه الفبې

		د فونيمیک الفبې توري	معمول توري
<i>atal, sar, špa</i>	اتل، س، شپه	<i>a</i>	ا
<i>ās, wyār, sabā</i>	آس، ويار، سبا	<i>ā</i>	آ
<i>bār</i>	بار	<i>b</i>	ب
<i>Pašto</i>	پښتو	<i>p</i>	پ
<i>tor</i>	تور	<i>t</i>	ت
<i>tol</i>	ټول	<i>ṭ</i>	ټ
<i>joṛ</i>	جوړ	<i>j</i>	ج
<i>čākū</i>	چاکو	<i>č</i>	چ

		دوئیمیک الفبی توری	معمول توری
<i>jāy</i>	حای	ǰ	خ
<i>coḵ</i>	شوک	c	خ
<i>xor</i>	خود	x	خ
<i>dod</i>	دود	d	د
<i>der</i>	دپر	d	د
<i>rap</i>	رپ	r	ر
<i>rūnd</i>	روند	r	ر
<i>zor</i>	زور	z	ز
<i>žwənd</i>	ژوند	ž	ژ
<i>zağ</i>	زغ	z	ز
<i>samūn</i>	سمون	s	س
<i>šəl</i>	شل	š	ش
<i>šāğəlay</i>	شاغلی	š	ش
<i>ğamay</i>	غمی	ğ	غ
<i>kār</i>	کار	k	ک

		د فونیمیک الفبہی توری	معمول توری
<i>gad</i>	گد	g	گ
<i>lās</i>	لاس	l	ل
<i>mor</i>	مور	m	م
<i>nən</i>	نن	n	ن
<i>maṛṇa</i>	منہ	ṛ	ن
<i>wāde, žarawal</i>	وادہ، ژرول	w	و
<i>har, sahār</i>	ھر، سہار	h	ھ
<i>yor, melmastyā</i>	یور، مہاستیا	y	ی
<i>saray</i>	سری	ay	ی
<i>hosay</i>	ھوسی	ay	ی
<i>wir</i> (آسی) <i>āsi</i> ایسی	ویر	i	ی
<i>ter, maste</i>	تہر، مستہ	e	ہ
<i>kor</i>	کور	o	و (مچول)
<i>lūr</i> (گور) <i>gūru</i> گور	لور	lā	و (مروف)
<i>sur</i>	سر (پہ موسیقی کی)	u	پہن

۱۱

ebra

ibra	ابو (حاصل)	1 x	زبر
nikə, luastal	نيکه، لوستل	ə	زورگی
درج دځای د بنو ولو د پاره د الاندي علامه منل سوې ده:			
Krotá	کوته	،	خج

احتياطي: ت (θ)، ح (h)، ذ (d)، ص (s)،
 ض (z)، ط (t)، ظ (z̄)، ع (c)، ف (f)،
 ق (q)، ٺ (ʻ)، معدوله واو (w)، جني (w)، انگليسي (v)
 اودوسي (B) په (v) .

د فونيمیکي الفبې احتياطي توري

د پښتو ژبې د فونيمیکي الفبې د جدول په پاڼې کې دا احتياطي
 په نامه ځيني توري ليکل سوي دي. د ژبنيو مسالو په علمي
 څېړنو کې د دې تورو ليکلو ته ضرورت ليدل کېږي. په
 همدې اساس د پښتو، ژبې د فونيمیکي الفبې د جدول په پاڼې کې،

سوی دی.

کرو غواروچی ددخیلو عربی کلمو، لکه: { ثواب، حوض،
ذکاءوت، صبر، ضرر، طالب، ظالم } اصلی عربی تلفظ
اوددغوکلمو پسننتو تلفظ سره مقایسه کریو، نو دمقایسه
دیانه مجبور یوچی دیورتنیو کلمو اصلی تلفظ دافادی دپاره
هم په فونیمیکی الفبی کی تا کالی توری ولرو. اوس به دلته
دمثال په ډول دیورتنیو کلمو پسننتو او اصلی عربی تلفظونه
په مقایسه کی ډول په فونیمیکی الفبی سره ولیکو:

پسنتو تلفظ	اصلی عربی تلفظ	په لیکه کی
/ sawāb /	/ θawāb /	ثواب
/ hawz /	/ hawz /	حوض
/ zakāwāt /	/ dākāwat /	ذکاءوت
/ sábar /	/ sabr /	صبر
/ zarár /	/ zarar /	ضرر
/ tālīb /	/ tālib /	طالب
/ zālim /	/ zālim /	ظالم

هدانگه نوراحتياطي توري هم ددي مقصد دپاره ليكل
سوي دي. د / ع ، ف ، ق / مفصله شرحه د (فونيميكه
الفبي او دخيلي عربي كلپه) تر عنوان لاندني راغلي ده.

فونيميكه الفبي او دخيلي عربي كلبي

پښتو ژبي په من وحي الفبي كې لس داسي توري
سته چي په دخيلو عربي كلو كې راځي. دغه
لس توري په عربي ژبه كې د خاصو عربي
رغونو دپاره ټاكل سوي دي. كه څه هم دغه
لس توري په هغو كلو كې چي پښتو ژبي ته داخلي
سوي او اوس په پښتو ژبه كې مستعملي دي، ليكل كېږي،
خو پښتانه يې د عربو په شان نه تلفظ كوي. دغه لس توري دا دي:
ث ، ح ، ذ ، ص ، ض ، ط ، ظ ، ع ، ف ، ق .
ددغو پورتنيو تورو د جملې څخه، چي په عربي دخيلو كلو
كې استعمالېږي او د عربي ژبي د خاصو رغونو مانا يندگي كوي،

اووہیچا دیسنتوژ نیجی د بن غیر جوہ بنتا پراساس پہ مقنن
دول تلفظ کیری.

اووہ توری دای: ث، ح، ذ، ص، ض، ط، ظ.
مثالونہ یچا لاندی شمول کیری:

پستو تلفظ	عربی تلفظ	پہلیکے
/ sābīt /	/ eābīt /	ثابت
/ hāsīl /	/ hāsīl /	حاصل
/ zakī /	/ dākī /	ذکی
/ sādīq /	/ sādīq /	صادق
/ zasīf /	/ zasīf /	ضعیف
/ tāqāt /	/ tāqāt /	طاقت
/ zarfiyāt /	/ zarfiyat /	ظرفیت
/ s /	/ e, s /	ث، ص
/ z /	/ d, z, z̄ /	ذ، ض، ظ
/ h /	/ h /	ح
/ t /	/ t /	ط

مگر د {ع، ف، ق} تورو د تلفظ په برخه کي بيا خبره
بل ډول ده.

ع / ۹ / دخيل کانسو نښت دی چي په عربي دخيلو
کلمو کي راځي. په لياکي {ع} ليکل کيږي. چيني
پښتانه يچا عربي ته ورته د / ع / په ډول تلفظ کوي.

عادت /sādāt/

وعدة /wasdā/

عسکر /saskār/

مگر چيني پښتانه يچا د وينا په وخت کي بيخي حذفوي
اوپوازي په هغو واوونو اکتفا کوي چي تر / ع / وروسته
ياد مخه راغلي وي. د حذفولو طريقه يچي په دې ډول ده:

(۱) که چيري د دخيلو عربي کلمو د سپلايو نو په سر کي
/ ع / وي نو په وينا کي دغه / ع / له منځه ځي او
پوازي ^{منځه} اول څخه شروع کيږي چي په سپلاب کي تر
/ ع / وروسته راغلي وي، يعنې په سپلاب کي دهغه
اول څخه شروع کيږي چي تر / ع / وروسته موقعيت لري

		مثالونہ یی دادی :
حذف سوی لنبو تلفظ	عربی اصلي تلفظ	پہ لیک کے
/ādāt /	/sādāt /	عادت
/ājīl /	/sājīl /	عاجل
/ibādāt /	/sibādāt /	عبادت
/askār /	/saskār	عسکر

(۲) کہ چیری دعربی دخیلو کلمو دسپلا بونو پیدای
 کی / ع / وی نو پید وینا کی دغد / ع / له منخجی اوسپلاب
 پد هغد واول سن پای تدر سینی چی تر / ع / دمنخداغلی وی
 مثالونہ یی دادی :

		مثالونہ یی دادی :
حذف سوی لنبو تلفظ	عربی اصلي تلفظ	پہ لیک کے
/mawzō /	/mawzōs /	موضوع
/šurō /	/šuros /	شروع
/istimāl /	/istismāl /	استعمال
/widā /	/widās /	وداع

ف / f / دخیل کانسونڈنت دکیچی پد عربی دخیلو کلمو کی

راڻي. حُيني پڻتانه پي د / پ / او حُيني پي د عربي تلفظ

په ډول / ف / وايي. مثالونډي دادي:

فرمان / *farmān* /

فاصله / *fāsilā* /

فکر / *fīkar* /

صفت / *sifāt* /

ق / *q* / يو دخيل فونيم دی چي په عربي دخيلو

کي راڻي. حُيني پڻتانه پي د / ک / او حُيني پي تقریباً د

عربي تلفظ په ډول / ق / وايي. مثالونډي دادي:

قانون / *qānūn* /

قاموس / *qāmūs* /

حقایق / *haqāyiq* /

د پورتنی لنډي یادوني مخه د چي نتیجه ته رسیږو چي:

(۱) د عربي ژبي ټولې هغه دخيلې کلې چي اوس په پښتو

ژبه کي استعمالیږي او په لیک کي دغه ټوري { ث ، ح ، ذ

ص ، ض ، ط ، ظ } پکښي راڻي د فونیمیکي الفبې په داسي

تو دوسره يې ليکوي چې د دغو عربي تو د و پښتو تلفظ څرگند کړي

/sābīt/ ثابت

/sādīq/ صادق

/zakī/ ذکي

/zarūrāt/ ضرورت

/zālīm/ ظالم

/tāqāt/ طاقت

/hāl/ حال

(٢) /ق/ او /ف/ د پښتو ژبې دوه دخيل فونيمونه دي. دغه فونيمونه په دخيلو عربي کلمو کې چې په پښتو ژبه کې استعمال يې د اکثر و باسو د و پښتنو دخو عربي ته ورته تلفظ کېږي. په همدې اساس هم په پښتو قاموسونو کې (د دخيلو عربي کلمو د تلفظونو په برخه کې) او هم په فونيمیکي الفبې کې دغه پوټي عربي تو دي په هغولا تيني تو د و سره ليکوي چې د عربي تلفظونو څرگند و لو د پارا تا کل سوي بلکه:

/qāmūs/ قاموس

/qawl /	قول
/qalām /	قلم
/haq /	حق
/haqāyiq /	حقایق
/farq /	فرق
/farsi /	فرسی
/faysalā /	فیصلہ
/falsafā /	فلسفہ
/fāyda /	فایده
/farmān /	فرمان
/sifāt /	صفت

هغه دخیلی عربی کلمے چہ دتاریخ پہ اوږدو کی یی خپلی بی
 بدلی کرمی او او س پہ پستو ٲ بد کی پہ او سستی (مفغن)
 دول استعمال یی دپو ترنی قاعدی شخه مستثنی گنہل کی بی
 د مثال پہ دول ، د { کمیس ، وخت } کلمی چی او س
 پہ دغه شکل ویلی کی بی او م پہ دغه شکل لیکلی کی بی ،

اصلي عزني ليکلي شڪاونه بي { قميص، وقت } دي.
 ڪه چيري به قاموسونو کي ددي ڊول ڪلمو تلفظ ليو
 او يا غوار وچي ڊا ڊول ڪلمي به فونيميڪي الفبي وليو، نو
 داسي به بي ليو:

ڪميس /*Kamis*/

وخت /*wact*/

په پڻتوڙ به کي داسي نوري مفعلي ڪلمي سترجي اوس
 په لياڪ اولوست کي يوازي به مفعن شڪل مستعملي دي، لکه:

اديڻه ✓ /*adirá*/

اورته /*auráta*/

اوداسي نوري ...

(۳) / ع / دپڻتوڙ بي يو دخيل فونيم دي. دغه فونيم به
 دخيلو عزني ڪلمو کي چي به پڻتوڙ به کي استعمال ٿي، ڊاڪٽرو
 باسواد وپڻتوڙ خوا دڪلمو به زياتر وپر خو کي سترجي ته
 ورته تلفظ ڪيري. به همدې اساس هم به پڻتو قاموسون
 کي (د دخيلو ڪلمو د تلفظونو به بر خري) اوهم به فونيميڪي الفبي کي

دغځ پورتنی توری په هغه لاکه تیني توري سره لیکوچي دغځي
تلفظ دڅرگندولو دپاره تا کله کل سوی دی، لکه :

عادت / *sādāt* /

عبادت / *sbādāt* /

وعدده / *wasdā* /

استعمال / *stismāl* /

د / ع / فونیم چې دکلمو په پای کی راغلی وي، کڅه
هم په اوسني مروج لیک کی لیکل کیږي، خو په زیاترو
مواردو کی نه تلفظ کیږي. په همدې اساس هم په پښتو
قاموسونو کی (د دخیلو غځي کلمو د تلفظ په برخه کی) او هم په
فونیمیکي الفبې کی دغځ توري تلفظ نه لیکو، لکه :

موضوع / *mawzó* /

شروع / *šuró* /

اجتماع / *jtjmā* /

وداع / *wrdā* /

اوداسي نور ...

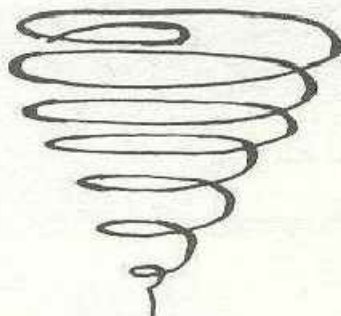
د پورتني (فونيمیکه الفبې او دخيالي عربي کلمې) بحث
په نتيجې کې د پښتو ژبې د بشپړې فونيمیکې الفبې توپر
په دې ډول ټاکل کېږي:

		مَجْمُولُ تَوِي	د فونيمیکې الفبې تَوِي
<i>sar, atál, špa</i>	س، اتل، شپه	<i>a</i>	ا
<i>ās, wyār, sabā</i>	آس، ویاړ، سبا	<i>ā</i>	آ
<i>bār</i>	بار	<i>b</i>	ب
<i>paštó</i>	پښتو	<i>p</i>	پ
<i>tor</i>	تود	<i>t</i>	ت
<i>tol</i>	ټول	<i>ṭ</i>	ټ
<i>sābít</i>	ثابت	<i>s</i>	ث
<i>jor</i>	جود	<i>j</i>	ج
<i>čākú</i>	چاکو	<i>č</i>	چ

		دفتویمیکه الفبائی	معمول قوی
jāy	جای	j	ج
cok	خوک	c	خ
hāsīl	حاصل	* h	ح
xor	خورد	x	خ
dod	دود	d	د
der	دیر	d	د
zaki	ذکی	z	ذ
rap	رپ	r	ر
rūd	روند	r	ر
zor	زور	z	ز
žwənd	ژوند	ž	ژ
zağ	زغ	z	ز
sam	سم	s	س
šlūmbé	شلمبی	š	ش
sāoślay	سناغلی	s	س

		د فونمیکي الفبوتوري	معمول توري
<i>sādīq</i>	صادق	s	ص
<i>zarār</i>	ضرر	z	ض
<i>tāqāt</i>	طاقت	t	ط
<i>zālim</i>	ظالم	z	ظ
<i>sādāt, wasdā, mawzō</i>	عادت، وعدن، ضوچ	ʿ	ع
<i>ġamāy</i>	غمی	ġ ɣ	ع
<i>fāsīlā</i>	فاصلہ	f	فا
<i>qānūn</i>	قانون	q	قا
<i>kār</i>	کار	k	کا
<i>gad</i>	گد	g	گا
<i>lās</i>	لاس	l	لا
<i>mor</i>	مور	m	م
<i>nən</i>	نن	n	ن
<i>manā</i>	منہ	n	ن
<i>wādā, žarawā</i>	واده، ژرون	w	و

		دَفَنِيكِي الْفِي تَوْرِي	مَعْمُول تَوْرِي
<i>har, sahār</i>	حر، سحار	h	ه
<i>yor, wyār, melmaslyā</i>	يور، ويار، ميلمستيا	y	ي
<i>kor, obā</i>	كور، اوبه	o	و
<i>sūr</i>	سور	ū	و
<i>sur</i>	سُر (پستوي کے)	x u	پينس
<i>ibrā, imzā</i>	ابره، امضا	x 1	زبر
<i>wir</i>	وير	i	ي
<i>ter, masté</i>	تبر، مستي	e	ې
<i>sarāy</i>	سري	ay	ی
<i>helāy</i>	هپلای	əy	ی
<i>nikā, zra</i>	نيکه، زره	ə	نورکے

دعوت و عهد بر خه

په دې برخه کې پښتو ژبې د فوډميکي
الفېبې د زده کړې د پاره يو خوشه وړه
اولنډې هم په اوښي مروج ليک
او هم په نو ايسميکې الفېبې سره ليکل سوړي.

دکوهستان شفق

da Kohestān šafāq

هندوش پر سربې دي
که اسمان سره کناره ده

hendūkūš pār sar lambé di
kə asmān sra kenārā da

دکوم سوي زرگي آه دي
ياروينو فواره ده

da kūm sáwi zirgí-āh day
yā da winū fawārā da

که چلگيز دهم توره
چی له تيگي را بنکاره ده

دکوهستان شفق

Kə čangéz də sásər túra
čì lə téki rāškārā da

یا خو بل د مینی اور دی
د فلک پر پئی سوی کور دی

yā xū bal də mīni or day
də falāk pre séway kor day

د سکندر د وخت شهید دی
چسرت گوری بگرام ته

də skandār də waxt šahīd day
pə hasrāt gūri bagrām tə

یا لبوال روح دعا شق دی
چی د رحی دیار سلام ته

yā lewāl roh də sāsūq day
čì wərjī də yar salām tə

یا وال د سرد شرابو
چی تو میز بی یو جام ته

yā wālā da sro šarābū

či tūyizi yawá jām ta

دا میدان د کمر بلا دی

که سالو سور د لیلادی

dā maydān da karbalā day

kā sālū sūr da laylā day

دا زرگی د آسمان و چاود

که کینه د دپلوانه د

dā zirgāy da asmān wāčāwo

kā sinā da dewārā da

یا ساقی له لاره بنکته

چپه سوې پیمان د

yā sāqī la lāsá škōta

čapā sōwe paymānā da

او که دس د عبرت لیک دی

بنه زنجینه افان د

aw ka dars da sibrát lik day
sə rangina afsānā da

موب ته ياده جا نبازي کري
ديکونو سر بازي کري

mūz ta yāda jānbāzī kṛi
da nikūnū sarbāzī kṛi

د مومن د زده په ديتو
شیرينو سو کري لس دی

da momín da zṛə pə wīnū
širinó sūr káray lās day

که کفن ، شهيدانو
پرستو نيولی پاس دی

ka kafán da šahidānū
parištó niwálay pās day

يا دنيا کی خو نيزي ده
پر افق يې انعکاس دی

yā dunyā ki xūnrizi da
pər ofūq ye insikās day

یہ ، شفق ، کوہستان دی
را چا پپرہ پر آسمان دی

ya, šafāq da kohestān day
rāčāpéra pər asmān day

دی شفق کی ستوری شکاری
کہ صدف دی سرہ دیاب کی

de šafāq ki stūri škāri
ka sadāf di srə daryāb ki

یا حس زدہ ، شاعر دی
چی ددوب سوی پہ خوناب کی

yā hasās srə də šasīr day
či dūb səway pə xūnāb ki

یا یتیم دی او بنگی خا ختی
دی ہر پسر پدب کی

yā yatīm day ūski cācē
dāde dāhar pā selāb ki

که سپین غائب دی خُلبه کی
دمجوبی پسره خو له کی

ka spin gās di jāledā ki
dā mahbūbi pā sra acula ki

دا پر غونو اوریج نه ده
دود سو جگ له کوهستانه

dā pā grūnū oryāj nā dā
dūd sū jāg la kokestāna

یا سپری پانی تاریخ دی
چی قصی کمری له بامیان

yā speré pāni tārix day
či qasé ki la bāmyāna

یا خوگرد زموږ پښو دی

چی باج خلی له آسمانه

yā xū garō zumūz də pso day
či baj áxli la asmāna

داچی شنی د کی و لی دی
د آسمان د رخ خولی دی

dā či šne dāki walé di
də asmān də mæx xwle di

لنسی

تہ بختوری سوداگرہ
چی مر غاری خرخوی شہری خالونہ

tə baxtawār ye sawdāgāra
či marǧalāri xarcawé šmeré xālūna

ما د آسمان سپینہ سپونہ کی

چی د جانان پر کیری تل ولاں یلہ

mā də asmān spīna spozmāy ke

či də jānān par kizdāy təl walāra yāna

سپيني ڪوتڙي ڪنڊ والڄ سي
زما يا دين جي دڪين دي بند شالو
spini kote di kandwale si
zmā yādizi da kizdāy ʒə šamālūna
ڪردين ڪري گود رتہ راسہ
ڙ بہ منگی پہ لپو ورو- ورو پو
ka didān kre gūdār tə rāsa
zə bə mangāy pə lōpū wrō-wrō ʒa kawāma
گود رتہ ڄم راسہ
پو شپہ بہ دي پہ بند ڙ و ويہ
gūdār tə ʒəm rāpasé rāsa
yawā šebā bə di pə ʒə zra wəwināma
خولہ بہ دخلی پہ رضا درکم
منگی مي ولي بنوروي لندہ دي کمہ
xcwla bə ʒə xcāy pə razā dər kam
mangāy mi wāli sorawé landā di kūrāma

خومره به بنه وي

cúmra bæ şə wi

چې په سپين مخ دې زلفې خورې وي
سترگې دې تورې شونډې لاسې وي

če pə spin məx de zəffe xwaré wi

stárge de tóre šúnde de sre wi

زه يم او ته يې ناز و نخرې وي

خومره به بنه وي، خومره به بنه وي

zə yəm aw tə ye nāzo naxré wi

cúmra bæ şə wi, cúmra bæ şə wi

چې زه حيا کړم او ته شوخي کړې

زه جرئت نه کړم خو ته مستي کړې

če zə hāyá Kṛəm aw tə šoxí Kṛe

zə jurát nə Kṛəm xu tə mastí Kṛe

شې مهربانه او دلداري کړې

خومر به بند وي ، خومر به بند وي

še mehrabāna aw deldāri Kṛe

cūmra bə šə wi, cūmra bə šə wi

چې مې حياشي لږ غوندي لري

زه درنې دې شم ته وايي لري

če me hayā šī laṣ ḡūnde lāre

zə dər nezdé šəm tə wāye lāre

زه ته شروع کړم د عشق سندري

خومر به بند وي ، خومر به بند وي

dər tə šuró Kṛəm də sīšq sandāre

cūmra bə šə wi, cūmra bə šə wi

چې ستا پدغه وي امپلونه

زه دې وړيل کي ښه دمه گلونه

če stā pə ḡāra wi amelūna

zə de warbāl ke zdāma gulūna

ته راته وايي دزره حالونه

خومره به بندويي، خومره به بندويي

tə rāta wāye də zrə hālūn a
cūmra bə ʃə wi, cūmra bə ʃə wi

چي درته وایم په مایي گرانه

له ټول عالمه له درست جهاننه

če dərta wāyəm pə mā ye grāna
lə ʔol sālāma lə drəst ja hāna

ته وايي نه يم دومره ارزانه

خومره به بندويي، خومره به بندويي

tə wāye nə yəm dūmra arzāna
cūmra bə ʃə wi, cūmra bə ʃə wi

چي شم بپخوده او هرڅه وایم

د پوره دې زياتره له حده ستايم

če šəm bəxcūda aw hārca wāyəm
dəra de zyāta lə hāda stāyəm

ته راته واي چي زه خوستايم
خومره به بندروي، خومره به بندروي

ta rāta wāye če zə xū stāyām
cūmra bə šə wi, cūmra bə šə wi

لنبي

دنجلی تي ترمي لاس وروډ

دغرخنی په خپي يې وو هل توپونه

da njaláy ti ta mi lās wāruwār

da ġarcanáy pa cer ye wāwa hal topūna

دنجلی درې شپه مزه کړي

تنگي پايڅي زړي پښې ولږگامونه

da njaláy dre šāya mazá k̄ri

tāngi pāyčé žrī paṇé wāró ġāmūna

چي خوله مي خودې صرفه پرې کړه

شکره نه ده چي په تول به که سينه

či xwla mi xwre sarfá pre mákwa
šakára náda či pa tol ba káma sína

سبابه بیاکدی بارینی

ددبنت گلان به ستالنه بویوینه

sabá ba byā kádi bārízē

da dašt gulán ba stā lamána būyawína

چی دوصال دپیالو وپش و

زه په خنخیر دخیل قسمت تهرلی و مه

či da wīsal da pyālō weš wū

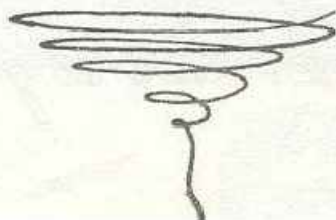
za pa jānjīr da xpal qasmāt tarāle wāma

که دی دیدن زما په کاری

سپوڼی ته گوره زه پر بام ولاړه یمه

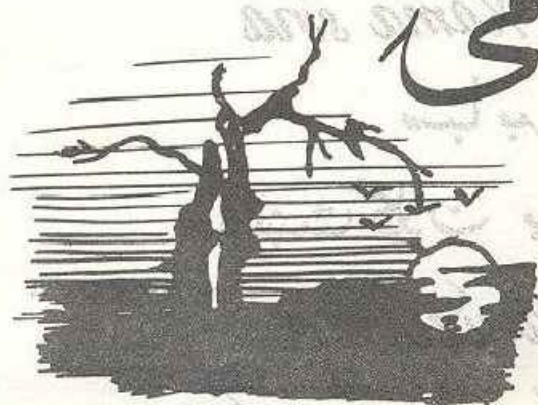
kā di didán zumá pa kār wī

spozmāy ta gōra za par bām walāra yāma

Spozmaý

سپوڙمى

د آسمان لويه دنيا كي
تر سپوږمى سينكلي پيا

*Da asmān lōya dunyā ki
ta spozmaý skwale zebā ye*

رنگ الوقي گون زرده
تر ويشتلي پوزه چايي

*wang alwūte gūnā zārda
ta wistāle pō zra čā ye*

جورده مانغوندي غمجنه
خوڪ دي نستريك تنه اي

*Jōra mā gūndi ġamjāna
cok di nāsta yak tanhā ye*

داترو وایله مینین
خرد سوئی نازیندین

rāta wāwāya la mīnīn
ca dar sāwi nāzanīnīn

لاهلانده سره بنورین
په شپه هر جای کی ولارین

lālahānda sarā sōre

pa špa har jāy ki walāra

محبت یو په زریه سوی
داسره کبینه سوی دواره

muhabāt yū pa zra sāwi

rāsa ksenū sarā dawāra

زه به تاته زرگی تش کرم
تروماته لاس تر غاره

za ba tāta zirgāy taš kram

ta wamāta lās tar gāra

غرمیننی بہ نیمی کرو
پدیوازی سومر ڈارہ

ġam da mīni ba nimāy kṛū
Pa yawāzi sar mažāra

بناستری پگلالی بی
داسمان پغلہ غلی بی

sāyistā ye gulāy ye

da asmān pēgla njalāy ye

لکراوس جی بی پنواہم
دینوہر خای ملر وے

lāka as ci ye paxwā ham

da mayānū hāyāy mla we

خوار عنون کہ پسا را و
تر مسر و رسو وے

xwān majrūn ka par sārā wū

ta ham sāma wār sarā we

دشیرینی حال دی ولید

دفرہار پنم کی تروی

da širīni hāl di wāliḍ

da farhād pa ġam ki ta we

چی بہ راز مینی خپور

دھند مجلس دیوے

či ba rāz da mīni xpor wū

da haġā majlās dewā we

مقتولان عشق لیدل تا

پرور۔ دردی پڑتا

maqtulān da sišq lidāl tā

pa wro wro ba pre žarāl tā

وفادارہ معشوقی

دعاشق دردی توتی

wafādāra masšūqā ye

da sāsūq da zra totā ye

لنسی

طالب خدای که به طای
پر کتاب پروت پی یادوی شنکی خالونه

taléba xodāy kha ba mulā se
par Kitāb prot ye yādawé šinkī xālūna
طالب روزی که کتابت

ستاد کتاب ترا شود پردی ز ما خالونه
tāléba rūnd se Kitāb kat kha
stā da Kitāb tar hāšó der di zmā xālūna

داسه دغان نوکی پر پرده
نوکی ز ماته سپینه خوله به د کومه

rāsa da xān nokarī prézda
nokār zumā sa spīna xwla ba dar kaxāma

تینگ می مه نینه په غمبز لکړ
سبا په بوی د لونگیږ د حنښه حینه

tinga me ma nisá pa ghez ki
sabá babūy da lawangin dar cāca jīna
خلک په چول لکړ تال لکړ بړي

زه د شنه تر سینه لاندې تالا سومه

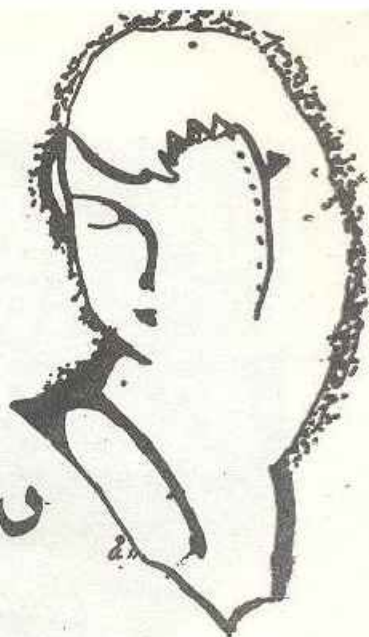
xálati pa čol ki tālá kīzi

za da āšnā tar siné lāndi tālá swáma

يو وار تینگ په غمبز را
چی د تهر روپی در گدی و دی کومه

yaw wāri tinga pa ghez rāsa

či da tatār rūpāy di gādi wādi kīwāma

ساقی آغاس

ساقی چراتہ کاسہ نیمہ شراب لری کہ نہ؟
پہ خواک کبھی چراتہ چنگ ویا پابلن کفر؟

sāqī čarta kāsá nīma šarāb laré ka na?

pa xwā kse čarta čāngū yā rabāb laré ka na?

ثواب دزاہد انوملایانو شہ نصیب
رند انوتہ رنگیر خونک عذاب لری کفر؟

sawāb da zāhadānū mulāyānū ša nasīb

rindānū ta rangīn gūnde sawāb laré ka na?

مسیحہ! دامہ چچا تہ مریار خوبے
دارو چرتہ دسویاز راکباب لری کفر؟

masīha, dā manāma če ta māri rağawé

dārū čarta da sāwi zra kabāb laré ka na?

چي مستو تو مباح کاندي ڀه ميون ميبيدل
اوسر وايه ملاحجانا لايچ ڪتاب لرن ڪرنه؟

če mástú to mabáh Kāndi ǵa máyū lambeḏál
as uēya mulājāna če kitāb laré ka na?

راغلي ڀه داخيل دنيا ڪي لاهو ڪوم
ديخ ڪم ڪپه خرقه لاهي ڀه شراب لرن ڪرنه؟

rāǵāley yam. ḏā xpāla ḏunyāǵāy lāhū Kawām

de xum kse ca qatrā nima šarāb, lare kana?

دگن جي عزتي ده اوچي شوندي ڊگمل
راواروه ساقي خرمي ناب لرن ڪرنه؟

ḏa xum be szatí ḏa uče šūṇḏe ḏa ajmāl

rēwārāwa sāqí ca may nāb lare ka na?

Σποζμάγ Σπιονί

Σπιονί μί δολορ φρον πασε σποϊπέ σποϊπέ
σπινε ρναπε λουϊ ρσποχου ρπε χου ρπε

*spozmáγ da lwáru ġro da pása swayedá swayedá
spína ranā pa luyū dásto awaredá awaredá*

ωζμί ργκουλε ετρο νουσι

σπι ρσπινουλε αζου νουσι

*wazmé da gúlū la satrúnū sará
špe da španó la āwāzúnū sará*

νσπι ρμιουλε جامو نوسو

زما په لاسو کښې خڼځي ونه رگناه اچول

توبه وه ماته

našé da máyo la jāmúnū sará

zmā pa lāsó kse janjirúna da guná ačawál
tobá wa máta

زه دانشي له پيچي تابه او شتم او شتم
دادمچلو له گرميو تاو پد تاو پده

za da našé la pičo tába awustám awustám

dā da mačáko la garmáyū tāwedá tāwedá

ماله عصيان او گنا هولونوسوه

دي له مستي او هوسونوسوه

mā la sasyan aw gunāhūnū sará

de la mastáy aw hawasūnū sará

ساقی له دکو گیل سونوسوه

لاخي دميني دوف او د مستي کولي

خیاویده وه

sāqí la đákū gilāsūnū sará

lāfe da míne da wafá aw da mastáy kawále

hayá widá wa

Σ ۵۰

دائستی کی زوالہ غیبی رنگیدہ رنگیدہ

زہ پہ ہو سہ او پہ گناہ کی دویدم دویدم

dā pa mastāy ki zmā la ġīze rangedā rangedā

za pa hawās aw pa gunā ki dūbedām dūbedām

لہ تجی یو تجی یو ام ما لوفوسیہ

لہ سبکو سبکو عند ابو لوسیہ

la tāzyū tāzyū armānūnū sarā

la škūlū škūlū sazābūnū sarā

د زلمیتوب لہ کرا و فوسیہ

د سبکو وون رنہا دستی پردہ و خیلہ

مینہر سواستوہ

da zalmitób la karāwūnū sarā

da sabāwūn ranā da satar pardā wācirala

mīna ruswā šwa

مش mahšar

مشخرد را خد محشردی عکله سوچی اسمان سوچی
خم له اونه سون چوی پیاله سوچی مستان سوچی

šáyxá márxájá mahšár day mjáka swáji asmán swáji
xum la óra sará čáwi pyálá swáji mastán swáji

دسکرتو مجرونه د سینو گراب ته لوی پېرې
په د وین خکې پای کو بی ده خپه سوچی توفان سوچی

da skarwátū majmarūna da sinó gardáb ta lwíz i
pa dozáax kú pāykóbí da capá swáji tofán swáji

د سوماله خمه اخلي د جمشید په جام جامونه
د زردشت لخوا د واریست خرقه پوشر زاهدان سوچی

da somá la xúma áxli da jamšéd pa jam jamūna
da zardāšt lahad or wāxist xarqapōš zahīdān swáji

مهارت د عمر غواري په مجلسي و رگه پيښي
ديچور نندا نوخاي دي سست مذهب اوليان سوچي

mahārāt da sūmar ġwārī pa majlās čī wargadīzi
da paxó mindānū jāy day sust mazháb aw imān swāji

بد مستي ده هيا هو دي تونې سر پر سر ماتېږي
چيغي وړغلي عراب ته توبه سوچي شينخان سوچي

badmasti da hayāhūy day tobé sar par sar mātizī
čigi wārgle mīkrāb ta tobá swāji šayacān swāji

دامسلاک دخرابات دي په هر خم کي خرابي دي
حريفان پکښي غرقيري ساقی سوچي نندان سوچي

dā maslāk da xarābāt day pa har xam ki xarābāyedi
harifān pakšé ġarqīzi sāqī swāji mindān swāji

دمطرب شهبان په لاس دي احساس نغږي سره کړي
عقل فکر اول خيستي اپلاتون اول قمان سوچي

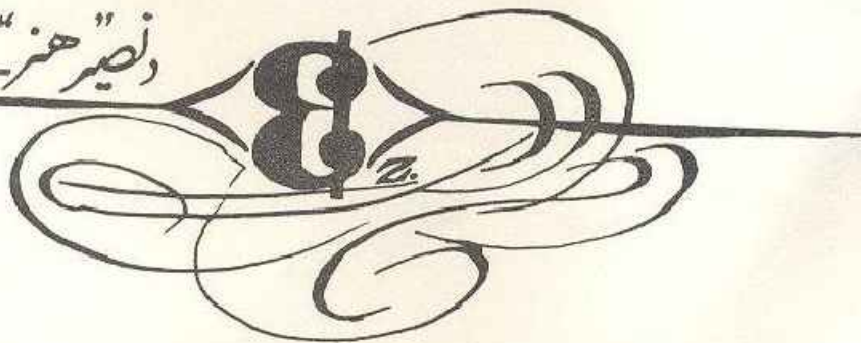
da mutrib šahbāz pa lās day da ihsās naġmāye sra kra
sāqal fikir or axīstay aptātūn aw luqmān swāji

عقل لاره وركه كړې د جنون نځير چې ته لويږ چې
د مجنون فكر سلطان دى دانا سوچي نادان سوچي

Sāqal lāra wrākka kāre da junūn ġīzi ta lwīzi
da majnūn fikir sultān day dānā swāji nādān swāji

پاکی

د نصیر هنر - پښتون په خط

دكتور عبدالحكيم هلالى
دكتور مؤلف

DR. ABDUL HAKIM HELALI

PASHTO PHONEMIC

ALPHABET

Pashto Academy

KABUL, 1976

Government Printing House

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**